

Spolufinancováno
Evropskou unií

Univerzita
Karlova

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

PŘÍLOHA KOMPETENČNÍHO RÁMCE ABSOLVENTA A ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ

finální verze platná od listopadu 2025

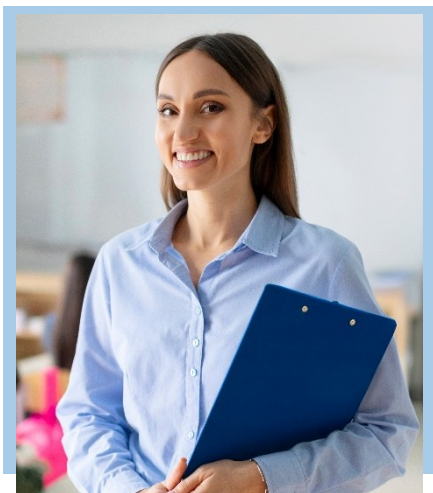
Autorský tým: Michal Dubec, Josef Valenta, Anna Pospíšilová, Jitka Michnová, Olga Daskin, Karolína Burešová, Ivo Jirásek, Alena Nohavová

Grafická úprava: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Univerzita Karlova

Elektronická verze publikace je dostupná na www.msmt.cz, www.edu.gov.cz

ÚVODNÍ SLOVO

Kompetenční rámec profilu absolventa a absolventky učitelství osobnostní a sociální výchovy (dále kompetenční rámec OSV) oborově doplňuje Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství. V tomto kompetenčním rámci OSV je zdůrazněno specifické oborové zaměření a s ním související přístup ke vzdělávacímu obsahu, metodám a formám práce, způsobu reflexe, vytváření bezpečného prostředí, přístupu učitele atd.

Základními funkcemi uvedeného kompetenčního rámce OSV jsou rozvoj přípravy učitelů osobnostní a sociální výchovy a tím i jejich samotné výuky (na úrovni plánování, realizace a vyhodnocení) a rovněž jejich další osobnostní a socio-profesní rozvoj.

Podstatným principem oboru osobnostní a sociální výchova je samotný vzdělávací obsah, kdy se učivem stává žák/žákyně, konkrétní žakovská skupina (třída) a běžné situace každodenního života žáků ve škole i mimo ni, které jsou podpořené vzorovým jednáním samotného učitele. Účinné zprostředkování osobnostní a sociální výchovy žákům vyžaduje určitá jednání učitele v konkrétních situacích. Z tohoto důvodu je níže uvedený rámec v oblasti č. 1, věnované oboru OSV a jeho zprostředkování žákům a žákyním, obohacen o příklady konkrétního jednání učitele. Tyto příklady poskytují vzory konkrétního jednání, čímž sledují mj. cíl zaměřit přípravu učitelů OSV také na transformaci jejich osobnosti, která je při její výuce zásadním nástrojem. Tímto se OSV liší od většiny ostatních oborů. Díky specifickému obsahu OSV (učivem je sám žák a jeho situace) jsou si některé příklady uvedené v oblasti č. 1 obsahově blízké s příklady v oblastech č. 2, 3 a 4.

Smyslem OSV je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti, založené na dobrých vztazích k sobě samému, k druhým lidem a ke světu. Toho dosahuje rozvojem praktických znalostí, dovedností, postojů a hodnot žáků, vztahujícím se k sebepoznávání, seberegulaci, vztahovým, interakčním a komunikačním dovednostem a k etickému jednání.

Protože se jedná o témata vycházející z osobností žáků, vztažená ke kontextům jejich životů, je nutné prostřednictvím nastavení a dodržování konkrétních pravidel psychické bezpečnosti dodržovat jasné hranice oboru a nepouštět se do terapeutické pomoci či psychologického rozboru osobnosti žáků. Všechna výše jmenovaná specifika zásadně ovlivnila podobu níže prezentovaného kompetenčního rámce v tom, že jsou na mnoha jeho místech konkrétněji popsána a dále uvedena v příkladech.

“ VIZE ABSOLVENTA A ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ

Profesní kompetence obsažené v tomto Rámci je možné zjednodušeně vyjádřit také formou této vize absolventa a absolventky učitelství:

PŘEJEME SI ABSOLVENTA A ABSOLVENTKU UČITELSTVÍ, KTERÝ NEBO KTERÁ V CO NEJVYŠŠÍ MOŽNÉ MÍŘE:

- rozumí vyučovaným oborům, dále se v nich rozvíjí a zprostředkovává je žákům a žákyním podle jejich vzdělávacích potřeb;
- poznává žáky a žákyně a jejich vzdělávací potřeby a nastavuje s ohledem na ně cíle výuky;
- vede výuku tak, aby umožňovala každému žákovi i žákyni naplňovat jeho či její potenciál bez ohledu na sociální postavení nebo znevýhodnění a maximálně rozvíjet jeho či její klíčové kompetence a gramotnosti;
- podporuje u žáků a žákyň motivaci k učení a reaguje na jejich potřeby;
- vytváří bezpečné prostředí pro učení a vede žáky a žákyně k chování podporujícímu učení, ke spolupráci a vzájemnému respektu;
- vhodně pracuje s digitálním i fyzickým prostředím pro učení;
- hodnotí na základě kritérií a převážně formativně, to zejména znamená, že poskytuje a přijímá zpětnou vazbu a vede k tomu také žáky a žákyně;
- spolupracuje s kolegy a kolegyněmi na výuce a podpoře konkrétních žáků a žákyň a komunikuje s rodiči v zájmu jejich dětí;
- reflektuje svou výuku na základě důkazů o učení žáků a žákyň;
- s oporou o reflexi výuky utváří své sebepojetí v roli učitele či učitelky a řídí svůj další profesní rozvoj;
- odpovědně pracuje s informacemi a s digitálními nástroji, vede žáky a žákyně k demokratickým hodnotám a jedná v souladu s profesní etikou;
- a pečuje o své duševní zdraví a psychohygienu.

KOMPETENČNÍ RÁMEC ABSOLVENTA A ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ

Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství je tvořen 18 kompetencemi rozdělenými do 6 oblastí.

1. Vyučované obory a jejich zprostředkování žákům a žákyním

- 1.1. Rozumím vyučovaným oborům a dále se v nich rozvíjím.
- 1.2. Didakticky zprostředkuji obsah vyučovaných oborů žákům a žákyním v souladu s jejich vzdělávacími potřebami.

2. Plánování, vedení a reflexe výuky

- 2.1. Nastavuji cíle výuky a vedu k nastavování vlastních cílů také žáky a žákyně.
- 2.2. Poznávám vzdělávací potřeby žáků a žákyň a plánuji výuku tak, aby každému žákovi a žákyni umožňovala aktivně se zapojit a dosahovat stanovených cílů.
- 2.3. Podporuji u žáků a žákyň zvědavost a motivaci k učení.
- 2.4. Efektivně vedu výuku a v jejím průběhu zjišťuji míru porozumění žáků a žákyň a reaguji na jejich potřeby.
- 2.5. Reflektuji výuku a vyhodnocuji dosahování stanovených cílů.

3. Prostředí pro učení

- 3.1. Vytvářím bezpečné prostředí pro učení.
- 3.2. Vedu žáky a žákyně k chování podporujícímu učení a ke spolupráci.
- 3.3. Zajišťuji vhodné uspořádání fyzického prostoru i digitálního prostředí, kde se učení odehrává.

4. Zpětná vazba a hodnocení

- 4.1. Hodnotím na základě kritérií a vedu k tomu také žáky a žákyně.
- 4.2. Poskytuji a přijímám zpětnou vazbu a vedu k tomu také žáky a žákyně.
- 4.3. Vedu žáky a žákyně k reflexi jejich učení.

5. Profesní spolupráce

- 5.1. Spolupracuji s kolegy a kolegyněmi ve prospěch žáků a žákyň a společného profesního růstu.
- 5.2. Spolupracuji s rodiči a širší komunitou školy v zájmu žáků a žákyň.

6. Profesní sebepojetí, rozvoj, etika a duševní zdraví

- 6.1. Systematicky pracuji na utváření svého sebepojetí v roli učitele či učitelky a na svém profesním rozvoji.
- 6.2. Odpovědně pracuji s informacemi a s digitálními nástroji, vedu žáky a žákyně k demokratickým hodnotám a jednám v souladu s profesní etikou.
- 6.3. Systematicky pečuji o své duševní zdraví a psychohygienu.

OBLAST 1 VYUČOVANÉ OBORY A JEJICH ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ŽÁKŮM A ŽÁKYNÍM

Kompetence 1.1: Rozumím vyučovaným oborům a dále se v nich rozvívám.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Mám ve vyučovaných oborech znalosti a dovednosti, které mi umožňují efektivně plánovat a realizovat výuku (viz 2. oblast kompetencí).

Výuku OSV vedu tak, aby byla založená na sebezkušenosti žáků, respektovala individuální specifika jednotlivců (zejména jejich osobnostní a postoje nastavení) a dynamiku skupiny (včetně situačního a kulturního kontextu dané třídy).

- Příklad: Při výuce OSV zavedu a průběžně připomínám pravidlo STOP. Toto pravidlo znamená, že se kdokoli může rozhodnout neúčastnit se určité aktivity nebo z ní v jejím průběhu vystoupit se slovy „Využívám pravidlo STOP.“ Smyslem tohoto pravidla je, aby žáci vstupovali do aktivit dobrovolně a aby se aktivně sami rozhodovali, jaká aktivita je jim příliš nepříjemná nebo nad jejich síly.
- Příklad: Na začátku školního roku pracuji s nově sloučenou třídou šestého ročníku. Uvědomuji si, že skupina prochází první fází vývoje – forming – tedy vzájemného oťukávání se a hledání si svého místa v novém kolektivu. Proto vědomě zařazuji seznamovací aktivity, hry na jména, sdílení vzájemných očekávání a tvorbu třídních pravidel.

Při vedení výuky OSV vědomě pracuji se svým chováním a komunikací tak, abych mohl/a být vzorem a nositelem vzdělávacího obsahu OSV.

- Příklad: Přiznávám vlastní chyby a otevřeně reflektuji své jednání. Například, když si po skupinové práci uvědomím, že jsem na domluvu žáků ve skupinách vyhradil příliš málo času, zeptám se žáků: „*Jak jste vnímali čas na domluvu?*“ a nechám je tak, abych všechny zapojil, odpovědět škálou. Pokud většina žáků ukáže, že čas vnímali jako krátký, navrhnou, že příště dám čas delší a že budu rád, když mi příště v takové situaci sami řeknou, že potřebují více času.

Výuku OSV vedu tak, aby během ní docházelo k tréninku dovedností, uvědomění si vlastních postojů a hodnot a k tomu nezbytných znalostí.

- Příklad: Během hodiny si všimnu, že žáci působí unaveně a nesoustředí se a zpomaluje se tempo práce. Zastavím výuku a vyzvu žáky k tomu, aby na škále od 0 do 5 (kde nula znamená úplné vyčerpání a pět hodně energie) zviditelnili, jak na tom energeticky jsou. Po škále zařadím krátké uvolňovací cvičení, během kterého

	si žáci stoupnou, protáhnou se a několikrát se zhluboka nadechnou a vydechnou. Po cvičení žákům sdělím krátké vysvětlení toho, na jakém principu (okysličení mozku) cvičení fungovalo. • <u>Příklad:</u> Rozvoj dovednosti parafrázování partnerových výroků (dovednost potřebná v různých typech komunikačních cvičení pro lepší vzájemné porozumění). Po vysvětlení a ukázání dovednosti např. v rámci cvičení tzv. „aktivního naslouchání“ zadáme v kruhu sedící skupině (příp. několika menším skupinám) diskusní. Určíme žáka, který první vysloví názor. Žák po jeho levici jej pak „parafrázuje“ a teprve potom pronese k svůj názor k tématu). V následné reflexi se ptáme, co a proč se při aplikaci dovednosti dařilo, co ne a co potřebujeme umět, aby se dařilo. Zamýšlené výstupy OSV, obsah i způsob vedení její výuky, propojuji s aktuálním životem žáků. • <u>Příklad:</u> Při výuce tématu „manipulace v komunikaci“ zařadíme i krátký blok na téma „Setkávám se s manipulací u lidí, s nimiž komunikuji? Nebo manipuluji i já? Do příští lekce mohu žákům dát za úkol sledovat manipulace, s nimiž se setkávají (v běžných rozhovorech, v médiích apod.). (• <u>Příklad:</u> Sleduji změny v životním kontextu žáků (například zneužívání energetických nápojů, způsoby komunikace na sociálních sítích, vapování) a ve výuce OSV na ně reaguji.
2. Mám pozitivní vztah k vyučovaným oborům, zajímám se o jejich vývoj a budoucnost.	Znám v RVP ZV definované Očekávané výsledky učení OSV, rozdělené do tří tematických okruhů a dvou stupňů (1–5 a 6–9) základní školy a používám je při plánování a evaluaci výuky OSV. Znám postavení OSV v RVP pro 3. stupeň vzdělávání a jeho zde popsání cíle a přínosy k rozvoji osobnosti žáka a používám je při plánování a evaluaci výuky OSV. Znám organizace, které se zabývají oborem OSV a jejich materiály. Sleduji odbornou literaturu a další zdroje týkající se osobnostně-sociálních témat z oblastí aplikované psychologie, sociologie, filozofie, religionistiky, pedagogiky a umění. Navštěvuji workshopy, konference, odborné semináře a tréninky orientované na tematiku osobnostně sociálního rozvoje, vyhledávám příležitosti ke sdílení s kolegy. • <u>Příklad:</u> Nabízím kolegům a kolegyním ve škole následky ve svých hodinách, tandemovou výuku, konzultace ke konkrétním třídám aj.

3. Rozumím tomu, jak ve vyučovaných oborech vzniká (vědecké) poznání, využívám spolehlivé oborové zdroje informací a kriticky zdroje informací hodnotím.

Uvědomuji si specifika včetně limitů v oboru OSV a znám jejich důvody a souvislosti.

Kriticky posuzuji odbornou relevanci zdrojů, které v OSV používám.

- Příklad: Připravujeme hodinu OSV pro žáky osmé třídy na téma „zvládání úzkosti“. Při přípravě narazíme na video z YouTube s motivačním řečníkem, který doporučuje „vypnout mozek“ a „přepsat mysl pozitivní energií“. Video do výuky zařadím pouze v případě, kdy si ověřím, že autor má psychologické vzdělání a obsah koresponduje se schopnostmi žáků.

4. Umím ve vyučovaných oborech využívat moderní technologie.

Moderní technologie ve výuce OSV využívám k podpoře výsledků učení. Uvědomuji si, že ve výuce OSV nemohu moderními technologiemi nahradit osobní komunikaci.

- Příklad: Při výuce OSV zaměřené na rozpoznávání a pojmenovávání emocí v každodenních situacích, využijeme interaktivní nástroj Mentimeter, kde žáci anonymně zadávají, jaké emoce zažívají nejčastěji ve škole. Výsledky se zobrazí v podobě slovního mraku na tabuli, což pomůže vytvořit prostředí pro následnou diskuzi. Umožníme tím žákům reflektovat vlastní prožívání a zároveň získat zkušenost, že se v určitých emocích nemusí cítit sami.

Sdílím výhody moderních technologií, neskrývám jejich nevýhody a upozorňuji na negativní dopady na seberegulativní a sociální dovednosti žáka a jeho duševní zdraví.

- Příklad: Žáky 8. třídy necháme pomocí online hlasování (Slido) anonymně zodpovědět otázku: „Kolik času denně strávíš na mobilu/PC?“. Na základě výsledků spustíme diskuzi o ne/výhodách technologií. Následně pustíme krátké video s výpověďmi mladých lidí o dopadu digitálního přetížení na spánek a náladu, a vysvětlíme principy tzv. „dopaminové pastí“ u nadměrného používání mobilních aplikací. Na závěr společně sestavíme „digitální výzvu“ – např. večer bez mobilu, den bez sociálních sítí. Žákům zdůrazníme, že technologie nejsou „dobré“ nebo „špatné“, ale je potřeba je používat vědomě, protože při nekontrolovaném používání mohou narušovat schopnost soustředit se, regulovat chování a navazovat hlubší vztahy.

V přiměřené míře a v souladu s očekávanými výsledky učení kriticky využívám možnosti AI, aplikace a virtuální programy určené k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji.

5. Orientuji se ve vztahu vyučovaných oborů a kurikula na různých stupních vzdělávání.

Uvědomuji si meze jednotlivých témat OSV dané kontexty žáků (například vývojem morálního usuzování, nebo vývojem myšlení).

- Příklad: Pro žáky 4. třídy připravujeme lekci na téma "respekt k jinakosti spolužáků". Dojde nám, že žáci tohoto věku jsou (podle Piageta) na přechodu mezi konkrétním a abstraktním myšlením a jejich schopnost chápat abstraktní koncepty je omezená. Zároveň jsou ve stádiu konvenční morálky (Kohlberg), díky čemuž se většinou řídí tím, co je odměňováno/trestáno, nikoli vnitřními principy. Proto cílíme na to, aby si žáci uvědomili, že jim každému něco jde a nejde a jaké reakce jsou jim ne/příjemné ve chvíli, kdy jim něco nejde. Hlubší diskuze o předsudcích, diskriminaci a kulturních stereotypch bude vhodnější až pro starší žáky, u kterých už je

rozvinutější abstraktní myšlení a vyšší úroveň morálního usuzování.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

6. Reflektuji úroveň vlastních kompetencí ve vyučovaných oborech, jsem si vědom/a limitů těchto oborů i svých vlastních a kontinuálně se ve vyučovaných oborech vzdělávám.

Uvědomuji si své znalosti, dovednosti a postoje v rámci výuky OSV, znám své silné stránky a příležitosti k rozvoji v oborové připravenosti.

Aktivně se účastním intervizí, supervizí, sdílecích skupin s kolegy.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

7. Rozumím souvislostem vyučovaných oborů s jinými obory a průřezovým konceptům, které jsou společné více oborům.

V rámci výuky OSV reflektuji vztah konkrétního žáka k ostatním předmětům, jeho proměny a přínos k žákovu osobnostně sociálnímu rozvoji.

Dokáži v rámci OSV využívat potenciál ostatních předmětů – navazovat na ně a rozvíjet je.

- Příklad: Vedeme výuku OSV pro žáky 8. třídy, při které pracujeme s tématem osobní pohody a kvality života. Rozdělíme žáky do skupin a zadáme jim úkol: „Vytvořte přehled svého běžného dne, ve kterém rozdělíte svůj čas (v hodinách) mezi různé činnosti, které děláte. Poté spočítejte, jaký procentuální podíl z celkového času každá aktivita zaujme a diskutujte, jak takové rozhodování ovlivňuje vaši a duševní pohodu.“ Následně necháme žáky ve skupinkách vytvořit ideální plán, ve kterém je procentuální podíl jednotlivých činností nastaven tak, aby vedl k duševní pohodě. V OSV je tak využito porozumění fungování principu procent z matematiky, se kterým je možné podle kontextu dále pracovat v obou předmětech.

S kolegy vyhledávám příležitosti pro návaznost na oblasti OSV v ostatních oborech a rozvíjení dovedností napříč obory a životem ve škole.

- Příklad: Během výuky si všimneme, že žáci často používají výmluvy „Máma mi to nedala.“; „Úkol mám doma“; „Ono se to rozbilo“. Výmluvy jsou doprovázeny pasivitou a přenášením odpovědnosti na okolnosti, místo hledání řešení. Podobnou zkušenost sdíleli i další kolegové. Domluvíme se s kolegy (kolegyněmi ve škole mikro-kampani, kterou spustili ve všech třídách 2. stupně pod heslem „Když něco nemám, navrhnou, co s tím udělám.“

8. Rozumím terminologii, konceptům a vnitřním souvislostem vyučovaných oborů natolik, že dokážu efektivně plánovat a realizovat výuku také pro nadané a mimořádně nadané žáky s hlubokým zájmem o daný obor.

V OSV zohledňuji individuální specifika a zkušenosti všech žáků, včetně situačního kontextu skupiny. “Nadaný žák” není v OSV výchozím konceptem.

- Příklad: Důležitým prvkem metodiky tohoto zohledňování jsou reflexe po řízených učebních aktivitách či po různých samovolně vzniklých situacích, v nichž standardně věnujeme prostor tématu „já“, já ve vztahu k tomu, co proběhlo právě zde, já ve vztahu k tomuto tématu, těmto situacím apod. v mém životě celkově.

OBLAST 1

VYUČOVANÉ OBORY A JEJICH ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ŽÁKŮM A ŽÁKYNÍM

Komentář k významu kompetence 1.1 pro učení žáků a žákyň

Cílem OSV je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti, založené na dobrých vztazích k sobě samému, k druhým lidem a ke světu. Pro porozumění vyučovanému oboru OSV je výchozím principem vzdělávací obsah, kdy se učivem stává žák/žákyně, konkrétní žakovská skupina (třída) a běžné situace každodenního života žáků ve škole i mimo ni, které jsou podpořené vzorovým jednáním samotného učitele. Východisky jsou především obory aplikované psychologie osobnosti, sociální, učení a morálky, oborová didaktika OSV (plánování, realizace a hodnocení osobnostně a sociálně rozvojových aktivit ve výuce) a sebezkušenostní učení (výcvik) učitele. Díky těmto východiskům může OSV dosáhnout rozvoje praktických znalostí, dovedností, postojů a

hodnot žáků, vztahujícím se k sebepoznávání, seberegulaci, vztahovým, interakčním a komunikačním dovednostem a k etickému jednání. ¹V době, kdy byla OSV průřezovým tématem nebylo jednoduché zjišťovat edukační výsledky. Výzkumy uvedené v poznámce č. 1 vesměs dokládají, že OSV – vzhledem k absenci specifické připravenosti učitelů – byla učitelům známa, ale fungovala spíše v podobě skrytého kurikula či jednotlivých her/aktivit nebo i jednotlivých edukačních intervencí (v případě např. řešením problémů v chování dětí). Výzkumy tedy odkazují spíše k nedostatku odborné připravenosti učitelů (týkalo se prakticky všech průřezových témat).

¹ Z hlediska výzkumných šetření lze konstatovat toto: Problémy s odborným přístupem k tomuto oboru vyplývající z nedostatku potřebného, zejména psychologického, vzdělání se projeví již v době, kdy se na různých školách začalo s OSV experimentovat. Tedy po r. 2000 a dále v této dekádě, během níž byla v rámci RVP ZV a RVP G konstituována OSV jako „průřezové téma“. Přehled empirických šetření týkající se OSV je v textu Valenta, J. (2013). *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada Publishing, s. 43-52. Konkrétněji např.: Valenta, J. (2005). Glosy k (meta)didaktice osobnostní a sociální výchovy. In Vališová, A. (red.) *Historie a perspektivy didaktického myšlení*. Praha: Karolinum 2005, s.187–202; Valenta, J. (2007). Dvacet mýtů o osobnostní a sociální výchově. *Metodický portál RVP*. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/G/1116/DVACET-MYTU-O-OSOBNOSTNI-A-SOCIALNI-VYCHOVE.html/> (a další konkrétně tematizované články J. Valenty na tomto portálu vycházející z postupu výzkumů připravenosti učitelů a studentů učitelství k realizaci OSV); Pastorová, M. & Slavík, J. (2011). *Příprava metodické podpory k výuce průřezových témat v základních školách a gymnáziích – průběžná zpráva*. [online] http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/03/MOV_Prurezova-temata_metodicka-podpora.pdf (momentálně dostupné prostřednictvím NIDV). Metodologie (a výsledky) výzkumu kompetentnosti učitelů a studentů učitelství k práci s tématy a metodami OSV viz: VALENTA, J. Divadlo nebo život! aneb

Metafora divadla jako prostředek poznávání. Praha: AMU-KANT, 2019. Z dalších výzkumů – zajímavý je text: Václavík, M. (2015). *Implementace průřezových témat do kurikula a výuky*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta pedagogická (<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81311/140044209.pdf?sequence=1&isAllowed=y>) – zahrnuje pohled na (ne)znalosti učitelů o OSV a mj. i na nízkou efektivitu její realizace v podobě průřezového tématu (opět laické přístupy). Existuje též souhrnná zpráva zpracovaná jako podklad pro současnou revizi RVP ZV: Valenta, J. (2017). *Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova. Podkladová studie k revizi kurikula*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. Dostupné na: <http://www.nuv.cz/file/3249/> Nejnovější šetření se týká mimořádné/výjimečné podoby OSV realizované kvalifikovanými vyučujícími na jedné škole: Bostlová, V. *Realizace osobnostní a sociální výchovy na Gymnáziu Na Zatlance*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta filozofická. [online] Dostupné na: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/200562/120507517.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

OBLAST 1 VYUČOVANÉ OBORY A JEJICH ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ŽÁKŮM A ŽÁKYNÍM

Kompetence 1.2: Didakticky zprostředkují obsah vyučovaných oborů žákům a žákyním v souladu s jejich vzdělávacími potřebami.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Srozumitelně a fakticky správně zprostředkují obsah vyučovaných oborů žákům a žákyním na příslušném stupni vzdělávání v souladu s jejich vzdělávacími potřebami, tj. obsah didakticky transformují.

- pracuje se s obsahem psaným vlevo

2. V rámci didaktické transformace efektivně vytvářím příležitosti pro učení a využívám vhodné vyučovací metody a prostředky pro učení, např. učební úlohy, situace, modely a modelové příklady, a informační zdroje, včetně digitálních (viz také kompetence 2.2).

Záměrně vytvářím pro žáky výukové situace pro psychosociální učení a rovněž identifikuji a využívám přirozené situace ze života žáků, třídy a školy.

- Příklad: Všimli jsme si že po nepovedené prezentaci jednoho žáka (6. třída) se ostatní žáci začali smát a vtipkovat na jeho účet. Rozhodli jsme se tuto situaci využít v následující hodině OSV. Připravili jsme aktivitu, při které každý žák dostal pracovní list, do kterého napsal nejméně jednu věc, která mu ve škole jde a jednu, která mu zatím tolik nejde. U té, která mu tolik nejde každý napsal nejméně dvě konkrétní věty, které v takové chvíli od spolužáků slyší rád a dvě, které slyší nerad. Následuje sdílení, při kterém shrneme na tabuli, co nám pomáhá a co nám naopak vadí v situacích, kdy se nám něco nepovede.

Ve třídě se vědomě chovám jako vzor pro žádoucí chování žáků v jednotlivých tématech OSV.

3. Zprostředkuji žákům a žákyním souvislosti mezi oborovou teorií, reálnými jevy a životní praxí, včetně aktuálního dění (viz také kompetence 2.3).

Při výuce využívám postupu učení od psychosociálních dovedností, postojů a hodnot ke znalostem a naopak – od znalostí k psychosociálním dovednostem, postojům a hodnotám.

Vedu žáky k pochopení obsahu OSV na základě zkušeností z jejich každodenního života.

- Příklad: Všimli jsme si, že někteří žáci 7. ročníku opakovaně říkají, že se nechali do něčeho „ukecat“, i když s tím nesouhlasili. Šlo například o natáčení spolužáků na mobil bez jejich souhlasu nebo nemluvení s konkrétním žákem ve třídě. Rozhodli jsme se s tímto tématem pracovat v OSV. Připravili jsme otázky do postojové škály například: „Řeknu svůj názor, i když se ostatním nelíbí.“; „Radši mlčím, než abych šel(a) proti kamarádům.“; „Když se ve třídě děje něco, co se mi nelíbí, většinou mlčím.“ Následovala reflexe, při které žáci pojmenovávali, co je občas „nutí“ dělat věci, které dělat nechťejí.

4. Vyučované obory zprostředkovávám jako otevřené a stále se vyvíjející, a jako provázané s dalšími obory; ne jako uzavřené a izolované soubory vědění.

Upozorňuji žáky na to, že se poznání v rámci OSV stále vyvíjí a ukazují to na konkrétních příkladech.

- Příklad: V rámci zabývání se závislostmi (a s nimi souvisejícími návyky) seznámíme žáky s novými poznatky ohledně „dopaminového mýtu“, které mj. ukazují, že dopamin „dobrý pocit“ přímo nezpůsobuje.

Úroveň 2: Začínající učitel/ka

5. Pracuji s prostředím pro učení žáků, včetně digitálního, tak, aby podporovalo jejich učení ve vyučovaných oborech (viz také 3. oblast kompetencí).

Učím žáky strategie pro vytváření bezpečného prostředí (včetně digitálního) a pro rozvoj psychosociálních dovedností a dobrých vztahů pro soužití.

- Příklad: Všimli jsme si, že se žáci 6. třídy navzájem často pomlouvají. Při výuce OSV jsme se rozhodli se na téma pomluv podrobněji podívat. Nechali jsme zvednout ruku žáky, kteří ve třídě zažili, že někoho pomlouvali, nebo je někdo pomlouval, nebo slyšeli, jak někdo někoho pomlouvá. S využitím principu hraných scén, do nichž vstupují diváci, jsme rozehráli scénku, ve které nám fiktivní spolužák říká pomluvu o spolužačce „Slyšel jsi, že Xénie krade?“. Žáci si mohou vyzkoušet, jak na pomluvu mohou účinně reagovat. Při reflexi můžeme dojít k zásadě „Když mi někdo říká něco o někom, kdo u toho není, řeknu mu, ať to řekne jemu.“

6. Pracuji s předporozuměními (prekoncepty), včetně chybných porozumění (miskonceptů), která žáci a žákyně mají o klíčových pojmech ve vyučovaných oborech, a s častými chybami a překážkami pro porozumění obsahu.

Vedu žáky k identifikaci, reflektování a případné změně jejich subjektivních teorií týkajících se psychosociálních znalostí, dovedností, hodnot a postojů.

- Příklad: Se žáky 8. třídy pracujeme v OSV s tématem: „Co to znamená být silný?“ s cílem ukázat stereotypy a přesvědčení, která si žáci nesou (např. že silný člověk nepláče, všechno zvládne sám, nedělá chyby atp.). Na začátku hodiny necháme každého žáka napsat odpověď na otázku: „Jak vypadá silný člověk?“ Poté žáků pustíme krátký příběh vrstevníka, který je závislý na vapování. Následuje řízená reflexe zaměřená na to, jak by vypadala síla v tomto kontextu: přiznat si, že něco nezvládám; říci si o pomoc.
- Příklad: Žákům promítneme vždy na chvíli fotografie různých lidí. Vždycky, když obrázek vypneme, dáme jim čas napsat si stručně, co je to podle jejich názoru za člověka a rozhodně nevynechat, co si myslí o jeho povaze a chování. V reflexi potom vedeme žáky k tomu, aby se každý pokoušel přijít na to, proč hádal zrovna tak, jak hádal.

7. Vhodně využívám oborově-didaktické koncepty specifické pro vyučované obory, a to zejména při plánování, realizaci a reflexi výuky a v procesu zpětné vazby a hodnocení (viz 2. a 4. oblast kompetencí).

Využívám zkušenostně reflektivní učení, učení v praktických situacích, různé koncepty sociálně psychologického výcviku, zážitkové učení apod. a nepřekračuji hranice do oblastí poradenství a psychoterapie.

- Příklad: Na jedné z hodin OSV se v 8. třídě věnujeme tématu "Co mě potěšilo a co mě rozladilo během týdne". Během sdílení jedna žákyně začne mluvit o napjaté situaci v rodině. Poděkujeme jí za důvěru a nabídneme možnost obrátit se na školní metodičku prevence, nebo na výchovného poradce. Žákyni tím poskytneme prostor, ale zároveň všem zvědomíme, že nejsme terapeuti a hodina OSV není určena k odborné psychologické pomoci.

-

Úroveň 3: Zkušený/á učitel/ka

8. Vedu žáky a žákyně ve vyučovaných oborech ke kritickému uvažování a k tvůrčí činnosti a etickému jednání.

Vedu žáky k tomu, aby zkoumali důvěryhodnost informací z oblasti OSV a kriticky si vybírali jejich zdroje.

- Příklad: Doporučuji žákům věkově vhodnou literaturu z oblasti OSV, a to včetně beletrie.

9. Zprostředkovávám žákům a žákyním průřezová témata a koncepty, které jsou společné více oborům; případně vyučuji také mezioborově, tematicky.

Nové RVP: V rámci učení psychosociálním dovednostem příležitostně zohledňuji a propojuji témata OSV s průřezovými tématy: Péče o sebe a druhé, Společnost pro všechny a Udržitelné prostředí.

- Příklad: Průřezové téma Společnost pro všechny, výstup: Žák rozezná a vysvětlí volbu výrazových prostředků, kterými se mediální sdělení snaží ovlivnit vnímání konkrétního tématu. Uvedený výstup je možné propojit s tématem vnímání manipulace u sebe i u druhých a možnostmi tréninku účinného reagování na ni.

10. Mám ucelenou koncepci výuky na příslušném stupni vzdělávání ve vyučovaných oborech, a to včetně koncepce výuky žáků a žákyň se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně nadaných a mimořádně nadaných.

Učím žáky vnímat téma diverzity, jednat v podmínkách diverzifikovaného kolektivu a využívat jedinečnosti každého žáka.

- Příklad: Připravíme pro žáky 6. třídy Olympiádu jinakosti, při které procházejí úkoly, které jsou náročné vždy na jiné zdatnosti (počítání, manuální zručnost, paměť, rychlost reakce, ...). Následně vedeme žáky ke zvědomění si toho, co jim jde a co zatím tolik ne (v čem jsou oproti spolužákům jiní). Dále necháme žáky zaujímat místo ve čtyřech rozích učebny podle toho, jak jim jdou činnosti (vůbec, trochu, docela dobře, špičkově), jejichž seznam si dopředu připravíme. Cílem je zviditelnit to, že každému něco jde lépe a něco hůře.

OBLAST 1

VYUČOVANÉ OBORY A JEJICH ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ŽÁKŮM A ŽÁKYNÍM

Komentář k významu kompetence 1.2 pro učení žáků a žákyň

Didaktickému zprostředkování obsahu OSV žákům a žákyním je v jeho kompetenčním rámci propsáno jeho specifické oborové zaměření a s ním související přístup ke vzdělávacímu obsahu, metodám a formám práce, způsobu reflexe, vytváření bezpečného prostředí, přístupu učitele atd.

Vzdělávací potřeby žáků a žákyň jsou důležitým východiskem pro práci osobnostně sociální výchovy, neboť podstatným principem oboru OSV je samotný vzdělávací obsah, kdy se učivem stává žák/žákyně, konkrétní žakovská skupina (třída) a běžné situace každodenního života žáků ve škole i mimo ni, které jsou podpořené vzorovým jednáním samotného učitele.

Neboť se jedná o témata vycházející z osobností žáků, vztažená ke kontextům jejich životů, je nutné prostřednictvím nastavení a dodržování

konkrétních pravidel psychické bezpečnosti dodržovat jasné hranice oboru a nepouštět se do terapeutické pomoci či psychologického rozboru osobnosti žáků.

V oblasti kompetence k práci s učivem, jímž „je žák“ (viz výše) je potřebné, aby učitelé disponovali rozumějící znalostí a dovednostmi praktického rozpoznání jevů v oblastech výše uvedených aplikovaných psychologií a též dovednostmi pro práci se specifickými metodami/technikami těchto aplikovaných oborů (v širokém slova smyslu: s metodami osobnostně orientovaného zkušenostně reflektivního učení). Potřebné je též sebezkušenostní učení budoucího učitele OSV („učivem“ je on sám).

Bibliografie

- Dubec, M. (2007). *Metodika vedení školního kurzu: Třídnické hodiny*. Projekt Odyssea.
- Dubec, M. (2013). Vedení žáků k sebeřízení na základě poznatků o fungování mozku. In *Krajinou zkušenostně reflektivního učení* (s. 98–104). MUNI.
- Dubec, M. (2014). Nepřízpůsobivé chování žáků jako výzva pro učitele. In *Reflexe mezi lavicemi a katedrou. Sborník příspěvků* (s. 23–31). MUNI Press.
- Depaoli, J. L., Atwell, M. N., & Bridgeland, J. (2017). *Ready to Lead: A National Principal Survey on How Social and Emotional Learning Can Prepare Children and Transform Schools*. Civic Enterprises with Hart Research Associates. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED579088.pdf>
- Hattie, J. (2022). *Prokazatelné učení: metodická příručka pro učitele: maximalizace vlivu na proces učení* (M. Mikuláš, Přel.). Edukační laboratoř.
- Jirásek, I. (2019). *Zážitková pedagogika: teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Portál.
- Kasíková, H., & Valenta, J. (2022). Kurikulum pregraduálního učitelského studia: od obecnějších východisek k sociálně-vztahové dimenzi. In M. Janišová & M. Strouhal (Eds.), *Učitelské vzdělávání a oborové didaktiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy* (s. 15–34). Karolinum.
- Korthagen, F. A. J. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Paido.
- Korthagen, F. A. J., & Nuijten, E. (2022). *The power of reflection in teacher education and professional development: Strategies for in-depth teacher learning*. Routledge.
- Koubek, P. (2021). *Subjektivní teorie řídicí jednání učitelů: vícečetná případová studie v kontextu profesního rozvoje učitelů*. Masarykova univerzita.
- Matula, Z. (2007). *Učíme se otevřeně uplatňovat své názory, potřeby a práva (asertivita)*. Odyssea.
- Nohavová, A. (2018). *Podpora a perspektivní rozvoj funkční gramotnosti ve školní praxi a v učitelském vzdělávání: čtenářská, psychologická, sociální, emoční, přírodovědná*. Eduko.
- Nohavová, A., Stuchlíková, I., Betáková, L., Dvořák, P., & Hofmannová, J. et al. (2021). *Kritická místa kurikula ve vybraných vzdělávacích oborech*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- Pospíšilová, A. (2019). Zosobnění jako základ účinné prevence šikany. *Prevence*, 16(5), 12–14.
- PSHE Accreditation for trainee teachers. (2023). School of Education, Sport and Health Sciences, University of Brighton. <https://blogs.brighton.ac.uk/education/2023/10/16/psh-e-accreditation-for-trainee-teachers/>
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. (2023). MŠMT.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. (2025). MŠMT.
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. (2007). Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze.
- Reithmayerová, E., & Broumová, V. (2007). *Cílená zpětná vazba*. Portál.
- Stojar, V. (n.d.). *Harmonogram aktivit školních kariérových poradců a poradkyň*. Pedagogicko-psychologická poradna KH

kraje. https://www.poradenstvihk.cz/karierove/wp-content/uploads/2023/03/Harmonogram_aktivit_sk_poradcu.pdf

- Vacek, P. (2008). *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Portál.
- Valenta, J. (2000). *Učit se být*. Agentura STROM.
- Valenta, J. (2006). *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. AISIS.
- Valenta, J. (2011). Osobnostní a sociální výchova. In M. Pastorová & S. Šedá (Eds.), *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách* (s. 9–22). VUP. <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28983&view=3951>
- Valenta, J. (2013). *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Grada Publishing.
- Valenta, J. (2017). *Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova. Podkladová studie k revizi kurikula*. Národní ústav pro vzdělávání. <http://www.nuv.cz/file/3249/>
- Valenta, J. (2025). Glosy ke kompetenci osobnostní a sociální. In M. Beková (Ed.), *Od znalostí ke kompetencím: Výuka pro 21. století. Kompetence personální a sociální*. Učitel'ský měsíčník, (2), 31–37. <https://www.rizeniskoly.cz/clanek/517/od-znalosti-ke-kompetencim-vyuka-pro-21-stoleti>
- Valenta, J. (2019). *Divadlo nebo život! aneb Metafora divadla jako prostředek poznávání*. AMU-KANT.
- Valenta, J. (2005). Glosy k (meta)didaktice osobnostní a sociální výchovy. In A. Vališová (Ed.), *Historie a perspektivy didaktického myšlení* (s. 187–202). Karolinum.
- Valenta, J. (2007). *Dvacet mýtů o osobnostní a sociální výchově. Metodický portál RVP*. <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/G/1116/DVACET-MYTU-O->

[OSOBNOSTNI-A-SOCIALNI-VYCHOVE.html/](#)

- Václavík, M. (2015). *Implementace průřezových témat do kurikula a výuky* [disertační práce, Univerzita Karlova]. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81311/140044209.pdf>
- Bostlová, V. (n.d.). *Realizace osobnostní a sociální výchovy na Gymnáziu Na Zatlance* [diplomová práce, Univerzita Karlova]. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/200562/120507517.pdf>
- Vymětal, J., Drábková, B., & Havlíková, D. (2013). *Etická výchova*. Fraus.
- Whitmore, J. (2025). *Koučování: rozvoj osobnosti a zvyšování výkonnosti: metoda transpersonálního koučování* (5., dopl. a přeprac. vyd.). Management Press.
- Wiliam, D., & Leahy, S. (2024). *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy* (4. revid. vyd.). Edukační laboratoř.

“PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH KOMPETENCÍ VE VÝUCE:

Osobnostní a sociální výchova

OBLAST 2 PLÁNOVÁNÍ, VEDENÍ A REFLEXE VÝUKY

Kompetence 2.1: Nastavuji cíle výuky a vedu k nastavování vlastních cílů také žáky a žákyně.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Jsem přesvědčen/a o potenciálu každého žáka a každé žákyně postupně dosáhnout stanovených cílů.

2. Cíle výuky nastavuji na základě znalostí oboru a způsobů jeho zprostředkování (kompetence 1.1 a 1.2), reflexe předchozí výuky (kompetence 2.5) a vzdělávacích potřeb žáků a žákyň (kompetence 2.2).

3. Cíle nastavuji tak, aby vedly k naplnění očekávaných výstupů a rozvoji klíčových kompetencí a gramotností v souladu s ŠVP/RVP. Zařazuji také cíle průřezových témat.

- Cíle formulujeme v jazyce předpokládané změny žáka („používá...; umí ...; aplikuje ...“) i s použitím taxonomií cílů nabízejících aktivní slovesa. Rozlišujeme formulaci „cíle“ (změna žáka; co v důsledku výuky umí) a „úkolu“ (který má vést k dosažení cíle – např. „vyzkouší si ...“), příp. procedury („sehraje roli ...“) nebo cíle, který („uvědomí si ...“) má umožnit dosažení dalších cílů („ovládá hnev ...“).
- Při plánování výuky OSV směřuji její cíle do v RVP ZV definovaných Očekávaných výsledků učení ve třech tematických okruzích Osobnostní rozvoj, Sociální a etický rozvoj a Kariérový rozvoj. S očekávanými výsledky učení v OSV pracuji taktéž při utváření ŠVP a koncepce evaluace výuky ve škole.
- Zním postavení OSV v RVP pro 3. stupeň vzdělávání a jeho zde popsané cíle a přínosy k rozvoji osobnosti žáka, a používám je při plánování a evaluaci výuky OSV.

4. Vedu žáky a žákyně k porozumění cílům výuky.

- Jedním z kroků vedoucích k tomu, aby žáci rozuměli cílům, může být to, že je necháme v konkrétním kontextu (daném např. situací) vysvětlit co znamená a k čemu je užitečná konkrétní dovednost.

5. Plánuji sekvence navazujících vyučovacích hodin směřujících k dlouhodobým cílům.

- Chceme-li např. u žáků rozvíjet dovednost vědomě pracovat se svými emocemi, je smysluplné naplánovat si sekvenci na sebe navazujících hodin s konkrétními cíli: 1. žáci popíší, že v konkrétních situacích prožívají emoce, které mají konkrétní dopady na jejich myšlení a chování; 2. žáci vysvětlí a případně „modelově“ ukáží, jak se emoce, které prožívají, projevují v jejich těle (rychlost dechu, tón hlasu, mimika, ...); 3. žáci uvedou a dle možností předvedou, čím se emoce, které v konkrétní situaci prožívali konkrétně propsaly do jejich chování (např. zvyšování hlasu, gesta, vztahové agrese); 4. žáci rozeznají základní způsoby odžívání vlastních emocí v konkrétních situacích (nekontrolované odžití, potlačení, náhradní odreagování, pojmenování a zveřejnění) a uvedou jejich dopady; 5. žáci si v konkrétních situacích opakovaně vyzkouší pojmenovávat a zveřejňovat své emoce.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

6. Formulují postupné kroky k naplnění cílů (či více možných úrovní naplnění cílů) a podporují žáky a žákyně podle jejich vzdělávacích potřeb tak, aby dosahovali maximálního pokroku a aby postupně mohl každý žák a žákyně stanovených cílů dosáhnout.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

7. Zapojují žáky a žákyně do nastavování cílů a vedu je k formulaci vlastních cílů učení.

8. Nastavuji náročné a zároveň splnitelné vzdělávací cíle pro každého žáka/žákyni a nabízím cesty k jejich dosažení.

OBLAST 2 PLÁNOVÁNÍ, VEDENÍ A RE FLEXE VÝUKY

Kompetence 2.2: Poznávám vzdělávací potřeby žáků a žákyň a plánuji výuku tak, aby každému žákovi a žákyni umožňovala aktivně se zapojit a dosahovat stanovených cílů.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Poznávám žáky a žákyně, jejich vzdělávací potřeby a aktuální úroveň jejich kompetencí. Vědomě při tom pracuji s vlastními předsudky.

2. Plánuji výuku tak, aby vedla k aktivnímu zapojení žáků a žákyň.

- Necháme každého žáka si na papír/smazatelnou destičku/mobilní zařízení zapsat odpověď na naši. Potom několik z nich vyvoláme, aby ji nahlas přečetli.
- Dopředu si připravíme 4 odpovědi na otázku, kterou položíme, a necháme žáky na prstech ukázat, kterou odpověď vybrali. Poté několik z nich necháme svůj výběr nahlas zdůvodnit.
- Necháme žáky ve dvojicích sdílet odpovědi na položenou otázku. Každá dvojice svou odpověď zapíše. Následně pan několik dvojic vyvoláme a necháme je odpověď zveřejnit.
- Necháme žáky vytvořit dva tak, aby vznikly dvojice (jeden žák z vnějšího a jeden z vnitřního kruhu). Pak následuje instrukce, např. „Vlasy a hřeben“ a pomalý odpočet do tří. Během té doby mají žáci bez jakéhokoliv(!) domlouvání či bez toho, že by jeden gesty nebo slovy akci řídil, vytvořit sochu na toto téma. Následuje chvíle ve štronzu, uvolnění pozic a vnější kruhu se posune tak, aby vznikly nové dvojice. Schéma se opakuje s jiným námětem.

3. Využívám různorodé výukové postupy ve fyzickém i digitálním prostředí (výukové metody, organizační formy práce, výukové prostředky, způsoby hodnocení a reflexe výuky), které směřují ke zvoleným cílům a jsou vhodné vzhledem k vyučovanému oboru a potřebám žáků a žákyň (viz také kompetence 1.2).

- Konkrétně jde například o: brainstorming; činnosti s akcentem na fyzickou stránku, pohyb ap.; dialog, diskuse, rozhovor; dotazníkový princip; hraní rolí, dramatizace, inscenační metoda (tvorba fikce); kompetitivní situace; kresebné techniky; monology; neverbální techniky; techniky percepce a koncentrace ... atd.

4. Plánuji výuku tak, aby všechny její součásti byly logicky provázané a směřovaly k naplňování vytyčených cílů.

Úroveň 2: Začínající učitel/ka

5. Rozpoznávám speciální vzdělávací potřeby žáků a žákyň, podle potřeby je konzultuji (viz kompetence 5.1 a 5.2) a jednám tak, aby se jim dostalo včasné podpory a hlubší diagnostiky jejich vzdělávacích potřeb.

6. Volím postupy v souladu s doporučeními školských poradenských zařízení a školního poradenského pracoviště pro vzdělávání konkrétních žáků a žákyň (v návaznosti na bod 5). Poskytuji autonomně podporu v 1. stupni podpůrných opatření.²

7. Využívám předem promyšlené vhodné výukové postupy pro jednotlivé skupiny žáků a žákyň podle jejich vzdělávacích potřeb (v návaznosti na body 1 a 5).

² Více viz vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

8. Volím výukové postupy tak, aby každý žák a každá žákyně bez ohledu na sociální postavení, etnicitu či pohlaví/gender nebo znevýhodnění naplňoval/a zvolené cíle v co nejvyšší míře vzhledem ke svým individuálním možnostem, a to včetně žáků a žákyň se speciálními vzdělávacími potřebami, nadaných a mimořádně nadaných.

OBLAST 2 PLÁNOVÁNÍ, VEDENÍ A REFLEXE VÝUKY

Kompetence 2.3: Podporuji u žáků a žákyň zvědavost a motivaci k učení.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Zjišťuji, co už žáci a žákyně umí a vědí, a nově vyučovaný obsah a kompetence s tím propojuji. Cíleně navazuji na předchozí výuku.

- Na začátku lekce položíme žákům otázku a necháme každého svou odpověď zapsat na papír. Na konci lekce položíme stejnou otázku a necháme žáky opět odpovědět. Následně vedeme diskusi o poměru správných odpovědí na začátku a konci lekce.

2. Propojuji výuku se zkušeností žáků a žákyň a zprostředkovávám jim smysl vyučovaného obsahu (proč se konkrétní obsah či kompetenci učí).
Viz také kompetence 1.2.

- Využíváme např. princip tzv. simulace s partnerem v roli (v nastolené fiktivní situaci hráč jedná „za sebe“ [já, jako bych byl v této situaci] a druhý je v roli a má instrukci, jak jednat). Např. Kamarád (role: manipuluje; vykrucuje se; diví se; předstírá; je agresivní atd atd.) i přes slib už tři dny nevrátil knížku, kterou nutně potřebuji k blížící se zkoušce. Setkáváme se, dialog začíná. Lze použít při diagnostice stávající úrovně dovedností nebo při nácviku nových dovedností.

3. Povzbuzuji a inspiřuji žáky a žákyně k dalšímu učení tím, že oceňuji jejich silné stránky, jejich snahu a pokrok a zprostředkovávám jim konkrétní příklady výstupů úspěšného učení.

4. Motivuji žáky a žákyně tím, že se sám/sama neustále učím, a to také od žáků a žákyň a spolu s nimi.

5. Projevují zájem o vyučované obory a jejich smysl pro jednotlivce i společnost. Viz také kompetence 1.1.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

6. Podporuji u žáků a žákyň postoje (nastavení mysli), které jim pomáhají rozvinout a udržet motivaci (např. mé schopnosti nejsou fixní, ale mohu je rozvinout a rostou s mým úsilím; mohu uspět a už jsem v minulosti mnohokrát uspěl/a; překonávám překážky a to mě posiluje).

7. Podporuji odpovědnost žáků a žákyň za jejich učení tím, že jim vytvářím příležitosti aktivně využívat to, co se naučili, autonomně při výuce objevovat a učit se mezi sebou navzájem, a to ve fyzickém i digitálním prostředí.

- Zařazujeme opakovaně různé formy principu „kolečko vzájemných zpětných vazeb“ zaměřených na efektivnost provedení konkrétní dovednosti atp.

- Lekce OSV můžeme otevírat pomocí „rozcviček“ na začátku hodin, které můžeme koncipovat jako rychlé sehrání situací, v nichž je třeba aplikovat dovednosti učené a procvičované v minulých lekcích.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

8. Výuku cíleně propojuji se souvislostmi z jiných předmětů.

9. Motivuji efektivně také žáky a žákyně z málo podnětného prostředí a ty dosud málo motivované.

OBLAST 2 PLÁNOVÁNÍ, VEDENÍ A REFLEXE VÝUKY

Kompetence 2.4: Efektivně vedu výuku a v jejím průběhu zjišťuji míru porozumění žáků a žákyň a reaguji na jejich potřeby.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Formuluji srozumitelná a stručná zadání úkolů či výukových situací a po zadání ověřuji, do jaké míry jim žáci a žákyňe porozuměli.

- K zadaným úkolům formulujeme konkrétní kritéria jejich splnění, podle kterých necháme žáky, aby si úkol sami (nebo vzájemně) vyhodnotili.

2. Vedu výuku tak, abychom já i žáci a žákyňe efektivně nakládali s časem.

3. V průběhu výuky sleduji potřeby žáků a žákyň a vhodně na ně reaguji.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

4. V průběhu výuky uplatňuji postupy, díky nimž jsme já i žáci a žákyně schopni vyhodnocovat, jak se jim aktuálně daří v procesu učení. Učím žáky a žákyně pracovat s nástroji (fyzickými i digitálními), které umožňují sledovat a zaznamenávat jejich pokrok.

- Kombinujeme podle povahy třídy i tématu různé sebehodnotící, zpětnovazební a reflektivní (počínaje jednoduchými technikami typu „semafor“ přes vzájemné zpětné vazby volné nebo strukturované („Zaujalo mne ...; Sám bych udělal jinak ...“) až po řízené společné reflexe dosažení cílů například za delší časové období).

Úroveň 3:
Zkušený/á učitel/ka

5. V průběhu výuky upravuji podle možností podmínky pro učení každého žáka/žákyně a poskytuji mu/jí potřebnou podporu.

OBLAST 2 PLÁNOVÁNÍ, VEDENÍ A REFLEXE VÝUKY

Kompetence 2.5: Reflektuji výuku a vyhodnocuji dosahování stanovených cílů.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Rozumím procesu reflexe výuky, jeho fázím a významu pro zlepšování učení žáků a žákyň i pro můj vlastní profesní rozvoj. Výsledky reflexe využívám pro plánování navazující výuky (kompetence 2.1 a 2.2).

- viz 2.4.2

2. Průběžně získávám různorodé důkazy o učení žáků a žákyň (projev nebo produkt jeho/její práce, který dokládá posun v učení) a eviduji je.

- Pracujeme se Sebehodnotící kartou žáka. Tato karta je vždy určena pro jednu konkrétní dovednost. Karta po danou dovedností obsahuje její projevy (například 3) a sebehodnotící škálu. Na této škále si u každého projevu (například na začátku práce s danou dovedností) vyplní na škále (vůbec ne, málokdy, často, pokaždé), jak se hodnotí. Po stanovené době sebehodnotící škálu vyplní znovu a reflektuje změny oproti poslednímu vyplnění.

3. Pravidelně získávám zpětnou vazbu na svou výuku od žáků a žákyň a kolegů a kolegyň (případně spolužáků a spolužaček v průběhu studia učitelství); jsem otevřený/á jejich zpětné vazbě. Dávám zpětnou vazbu kolegům a kolegyním na jejich výuku

a reflektuji ji spolu s nimi.

4. Na základě bodů 2 a 3 analyzuji svou výuku, identifikuji příčiny, proč docházelo či nedocházelo k pokrokům v učení žáků a žákyň, a navrhuji změny pro svůj budoucí postup, které následně aplikuji v praxi.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

5. Vyhodnocuji dopad svého působení na žáky a žákyně ve více rovinách (kompetence, trvalé porozumění, motivace, aspirace, sociální vztahy ad.).

- Sami pozorujeme a v reflexích se žáky společně porovnáváme plánované cíle a dosažené („viditelné“) kvality.

6. Na základě výsledků reflexe si stanovuji svůj rozvojový cíl a využívám je pro sebepoznání a svůj profesní rozvoj (kompetence 6.1).

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

7. Dlouhodobě získávám různorodé důkazy o učení každého žáka a žákyně, systematicky je eviduji a vyhodnocuji pokrok každého žáka a žákyně.

- Necháváme žáky individuálně i společně porovnávat postupně dosahované („viditelné“) kvality v oblasti konkrétní dovednosti.

OBLAST 3 PROSTŘEDÍ PRO UČENÍ

Kompetence 3.1: Vytvářím bezpečné prostředí pro učení.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Naplňuji základní předpoklady pro vznik pozitivních vztahů a prostředí důvěry (znám žáky a žákyně jménem, jednám s nimi konzistentně a předvídatelně, sám/sama dodržuji dohodnutá pravidla, uznávám vlastní chyby).

2. Komunikuji s žáky a žákyněmi s respektem, tj. partnersky, vstřícně a otevřeně. Projevuji zájem o každého žáka a žákyni, nabízím mu/jí dialog a spolupráci, respektuji jeho/její sebepojetí, identitu a potřebu autonomie v jednání.

3. Vedu žáky i žákyně k tomu, aby se vzájemně poznávali a budovali mezi sebou pozitivní vztahy.

- Během výuky pravidelně (nikoli jen na začátku školního roku) zařazujeme aktivity, které vedou k prohlubování vzájemného poznávání se mezi žáky. Například hodiny otevíráme krátkým kolečkem na zadané téma, při kterém každý žák jednou či dvěma větami sdílí své myšlenky k tomuto tématu.

4. Dávám jasně najevo svůj respekt k lidem různého pohlaví či genderu, barvy pleti, národnosti či etnické příslušnosti, náboženství, sexuální orientace, socioekonomického statusu či původu a vedu k respektu také žáky a žákyně. Vědomě pracuji s vlastními předsudky a rozvíjím své interkulturní kompetence.

5. Cíleně reaguji na rizikové chování žáků a žákyně, včetně projevů ohrožujících pozitivní vztahy a důvěru ve třídě, zejména na projevy verbální agrese (včetně výsměchu, ponižování apod., a to ve fyzickém i digitálním prostředí) nebo i fyzické agrese; rozpoznávám projevy šikany i v zárodečné fázi a řeším je ve spolupráci s provázejícím učitelem či učitelkou či dalšími kolegy a kolegyněmi.

- Registrované problematické chování řešíme např. individuálním rozhovorem se žákem, zaměřeným na konkrétní chování, nikoli na osobnost žáka a na přijetí odpovědnosti žáka za důsledky tohoto konkrétního chování.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

6. Podporuji žáky a žákyně v tom, aby projevovali své názory a potřeby a nebáli se při svém učení chybovat, o chybách přemýšleli a dále se z nich učili. Vlastní chyby odkrývám žákům a žákyním jako příležitosti k učení.

7. Vedu žáky a žákyně k tomu, aby si uvědomovali společné zájmy a hodnoty skupiny a vhodně reagovali na projevy ohrožující pozitivní vztahy ve třídě a respekt k odlišnostem.

8. Všímám si fyzických znaků či projevů u dítěte či dospívajícího, které mohou naznačovat, že je s ním špatně zacházeno. Pokud se objeví, umím postupovat dle platných předpisů a doporučení, např. podle metodiky KID.³

³ Karta k identifikaci špatného zacházení s dětmi. Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání (2022).

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

9. Systematicky vedu žáky a žákyně k samostatnosti a odpovědnosti. Při komunikaci jim dávám prostor pro autonomii; direktivnější způsoby komunikace využívám jen v opodstatněných případech (např. nebezpečí) jako vědomý nástroj.

- viz 3.1.5.

OBLAST 3 PROSTŘEDÍ PRO UČENÍ

Kompetence 3.2: Vedu žáky a žákyně k chování podporujícímu učení a ke spolupráci.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Vedu žáky a žákyně ke spolupráci a vzájemné podpoře při učení. S prvky konkurence a soutěživosti při výuce nakládám tak, aby nebyla narušena spolupráce a vzájemná podpora ve třídě.

2. Vedu žáky a žákyně k tomu, aby si uvědomovali emoce a potřeby sebe sama i druhých a aby si uvědomovali dopady vlastního chování na sebe i ostatní. Podporuji žáky a žákyně v rozvoji socioemočních dovedností.

3. Vedu žáky a žákyně k efektivní organizaci práce, k osvojování strategií a návyků, které usnadňují učení.

- Zavedeme ve třídě pravidlo „Když mi někdo dělá něco, co je mi nepříjemné, řeknu ať toho nechá“. Necháme žáky si v konkrétních situacích ze třídy fungování tohoto pravidla opakovaně vyzkoušet a dovedeme je k pojmenování rozdílu mezi žalováním a hlášením (Při žalování žák neřekne druhému, aby daného chování nechal a rovnou jde za učitelem. Při hlášení už jsem druhému řekl, ať nepříjemného chování nechá a on na mou výzvu nereagoval).
- Vyzveme žáky k tomu, aby popsali, jak se konkrétně učí a co jim na daném způsobu ne/vyhovuje, co jim ne/příjemné jaké výsledky takové učení přináší. Poté je vyzveme ke sdílení (např. ve skupině) zkušeností a vytvoření nabídky různých možností, jak se zkoušet učit lépe. K tomu můžeme dodávat další poznatky z výzkumů o fungování paměti, nebo tréninky zapamatování.

4. Předcházím chování žáků a žákyň, které ohrožuje prostředí vhodné pro práci, a cíleně na něj reaguji, když se objeví. Vyjasňuji očekávané chování, oceňuji a upevňuji chování podporující učení. Využívám přitom popisnou zpětnou vazbu a opírám se o komunikovaná očekávání a pravidla.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

5. Stanovuji spolu se žáky a žákyněmi pravidla pro jednání ve třídě (vč. digitálního prostředí), jejichž cílem je vytváření prostředí vhodného pro učení a bezpečného prostředí (viz kompetence 3.1). Dávám žákům a žákyním prostor pravidla spoluvytvářet. Pracuji se sankcemi za porušení pravidel transparentně a v souladu s pravidly školy. Usiluji, aby co nejvíce odpovídaly přirozeným důsledkům přečinu.

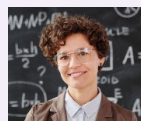
6. Pravidelně se žáky a žákyněmi hovořím o očekávaném chování při výuce a věnuji se praktickému nácviku vhodného chování se žáky (v návaznosti na bod 5), oceňuji a upevňuji chování podporující učení.

7. Důsledně reaguji na případné chování žáků a žákyň, které závažně narušuje prostředí pro učení nebo vztahy ve třídě i se mnou. Opírám se přitom o spolupráci s kolegy/němi a vedením školy. Využívám výzkumně podložené strategie reagování na náročné chování.

8. Pokud jsem v roli třídního učitele či učitelky, pracuji se třídou jako s týmem a usiluji o rozvoj kvalitních vztahů ve třídě. Vedu cílené třídnické hodiny/aktivity se zaměřením mj. na body uvedené výše.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

9. Systematicky vedu žáky a žákyně k samostatnosti a odpovědnosti. Při komunikaci jim dávám prostor pro autonomii; direktivnější způsoby komunikace využívám jen v opodstatněných případech (např. nebezpečí) jako vědomý nástroj.

OBLAST 3 PROSTŘEDÍ PRO UČENÍ

Kompetence 3.3: Zajišťuji vhodné uspořádání fyzického prostoru i digitálního prostředí, kde se učení odehrává.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Uvědomuji si vliv prostředí a prostorového uspořádání třídy, vybavení a pomůcek na učení žáků a žákyň.

2. Uvědomuji si dopady nastavení digitálních nástrojů, digitálního prostředí a jeho uživatelské přístupnosti a použitelnosti na učení žáků a žákyň.

3. Efektivně využívám různé možnosti přizpůsobení prostorového uspořádání třídy, vybavení a pomůcek v závislosti na zvolených cílech.

- Při diskusních aktivitách, během kterých potřebujeme, aby žáci reagovali navzájem na sebe, využíváme uspořádání židlí v učebně do U, nebo do kolečka.

4. Efektivně využívám dostupné digitální nástroje a prostředí pro podporu učení žáků a žákyň v souladu s pravidly školy a digitálními kompetencemi žáků a žákyň (např. informační systém školy, Learning Management System – LMS, apod.).

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

5. Volím vhodná venkovní a mimoškolní prostředí pro výuku v závislosti na cílech výuky zejména s ohledem na možnost fyzického pohybu a zážitkového učení pro žáky a žákyň.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

6. Ve spolupráci s kolegy a vedením školy zajišťují, aby prostorové uspořádání třídy, nastavení digitálního prostředí, vybavení a pomůcky poskytovaly žákům optimální podmínky pro učení.

OBLAST 4 ZPĚTNÁ VAZBA A HODNOCENÍ

Kompetence 4.1: Hodnotím na základě kritérií a vedu k tomu také žáky a žákyně.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Pro hodnocení práce žáků a žákyň a jejich pokroku v učení využívám popisná kritéria. Tato kritéria jsou jim srozumitelná a korespondují s cíli výuky. Při nastavování kritérií zohledňuji nejen očekávané výstupy, ale i evidenci o dosavadním pokroku žáků.

Viz: 2.4.1.

- Zapojujeme žáky do formulace konkrétních kritérií ke konkrétním úkolům.

2. Využívám různorodé metody a formy hodnocení v závislosti na oborových i dalších cílech vzdělávání a sleduji jejich dopad na žáky a žákyně. Dávám tak žákům a žákyním příležitost různým způsobem prokázat a ověřit si, co se naučili.

- Podle kritérií ke konkrétním úkolům (viz. 2.4.1) necháváme žáky samostatně vyhodnocovat svou práci. Na základě toho je vedeme k dovednosti mapovat své pokroky a formulovat si další osobní vzdělávací cíle, na které dosáhnou.

3. Vedu žáky a žákyně k sebehodnocení na základě kritérií, kterým rozumějí, a podporuji tím jejich odpovědnost za vlastní učení. Poskytuji jim k tomu nástroje, vč. digitálních.

- Teoreticky i prakticky probereme principy a pravidla různých způsobů žákovských zpětných vazeb (např. psaná; postupy s využitím samolepek; princip začátků vět; dvoukroková struktura „ocenění a otázka“ atd).

4. Vedu žáky a žákyně k vzájemnému hodnocení pokroku v učení na základě jim srozumitelných kritérií, a to za předpokladu, že se při tom daří zachovávat bezpečné prostředí (kompetence 3.1).

- Viz 4.1.3.

Úroveň 2:
Začínající učitel/ka

5. Zapojuji žáky a žákyně do tvorby kritérií pro hodnocení jejich učení.

6. Spolupracuji s kolegy a kolegyněmi na formulaci či sladování kritérií pro hodnocení učení žáků a žákyně.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

7. Samostatně vytvářím a využívám vhodná kritéria pro průběžné dlouhodobé hodnocení pokroku žáků a žákyň v učení a v osvojování kompetencí.

OBLAST 4 ZPĚTNÁ VAZBA A HODNOCENÍ

Kompetence 4.2: Poskytuji a přijímám zpětnou vazbu a vedu k tomu také žáky a žákyně.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Rozumím významu zpětné vazby pro učení žáků a žákyní a uvědomuji si význam chyb pro učení.

2. Poskytuji zpětnou vazbu tak, aby byla efektivně využitelná pro další učení žáků a žákyní, tj. aby ukazovala další krok ke zlepšení, byla respektující, konkrétní, včasná a konstruktivní. Preferuji pozitivní zpětnou vazbu, tj. oceňuji to, co se daří, a zároveň nezamlčuji slabší stránky. Vedu k poskytování takové zpětné vazby také žáky a žákyně.

Zpětnou vazbu

- zaměřujeme na konkrétní chování, ne na osobnost žáka
- vztahujeme k cílům/kritériím dané aktivity
- provádíme s cílem pojmenovat konkrétní aspekty, které chceme ocenit a kroky vedoucí ke zlepšení

3. Rozlišuji mezi popisným a hodnoticím jazykem, využívám popisný jazyk jako podstatnou součást zpětné vazby a vedu k tomu žáky a žákyně.

- Necháváme žáky hodnotit výkony spolužáků (například při vedení prezentací) na základě konkrétních kritérií. Uvede-li žák při tomto hodnocení obecný výrok typu "Bylo to pěkné", vedeme ho ke konkretizaci toho, co se mu přesně na dané prezentaci líbilo a proč.

4. Vytvářím dostatek příležitostí k tomu, aby mi žáci a žákyně dávali zpětnou vazbu na mou výuku.

Úroveň 2:
Začínající učitel/ka

5. Opírám zpětnou vazbu o kritéria (viz kompetence 4.1) tak, aby žáky a žákyně vedla k porozumění tomu, co je v hodnocené činnosti důležité, a jak je možné ji zlepšovat, a tím posilovala jejich vnitřní motivaci k učení.

6. Využívám různé způsoby poskytování zpětné vazby žákům a žákyním na jejich práci, tj. od rychlých a okamžitých forem zpětné vazby (např. ústní ocenění, palec nahoru, úsměv) po podrobnější a časově náročnější zpětnou vazbu (např. písemná zpětná vazba, slovní hodnocení apod.).

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

7. Systematicky analyzuji chyby žáků či žákyň i vlastní a využívám je jako příležitosti pro další učení.

OBLAST 4 ZPĚTNÁ VAZBA A HODNOCENÍ

Kompetence 4.3: Vedu žáky a žákyně k reflexi jejich učení.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Rozumím významu reflexe učení žáků a žákyň pro efektivitu jejich učení.

2. Vedu žáky a žákyně v průběhu výuky, případně po jejím skončení, k vyhodnocování procesu vlastního učení, tj. k vyhodnocování toho, co jim pomáhá či naopak brání v učení. Vedu žáky a žákyně k tomu, aby na základě této reflexe lépe řídili vlastní učení.

- Používáme takové metody reflexe, které zapojí ideálně všechny žáky v co největší míře, tedy například: nedokončené věty, čtyři rohy, škály, minutový rozhovor atd.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

3. Vedu žáky a žákyně k vyhodnocování výsledků jejich učení, tj. k vyhodnocování toho, co se naučili, kde se v procesu dlouhodobého učení nacházejí, na čem mohou stavět a jak mohou v učení směrem k vytyčeným cílům nejlépe postupovat dál.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

4. Systematicky využívám různorodé metody a formy vedení žáků a žákyň k reflexi vlastního učení (tj. od rychlých metod a forem v průběhu výuky, po časově náročnější písemné formy, jako jsou např. mapy pokroku, kompetenční schémata apod.).

OBLAST 5 PROFESNÍ SPOLUPRÁCE

Kompetence 5.1: Spolupracuji s kolegy a kolegyněmi ve prospěch žáků a žákyň a společného profesního růstu.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Zvu kolegy a kolegyně (či spolužáky a spolužačky v průběhu studia učitelství) na pozorování své výuky a chodím pozorovat výuku také k nim. Výuku společně reflektujeme, poskytujeme si zpětnou vazbu a vzájemně se inspirujeme.

- Při vzájemných pozorováních výuky si vždy s kolegy stanovíme konkrétní oblast toho, na co se budeme při pozorování soustředit. Nejdeme tedy pozorovat kolegovu výuku (nebo on tu naši), ale jdeme se dívat například na to: co způsobovalo, že se žáci do výuky ne/zapojovali; co způsobovalo, že žáci pokynům učitele ne/rozuměli...

2. Podle možností vyučuji v páru (tandemu) s kolegou či kolegyní (či se spolužákem nebo spolužačkou nebo provázejícím učitelem/ učitelkou v průběhu studia učitelství) nebo s uvádějícím učitelem/ učitelkou. Společně výuku plánujeme, vedeme a vyhodnocujeme.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

3. Pokud je ve třídě asistent/ka pedagoga, spolupracuji s ní/ním ve prospěch žáků a žákyň. Podle možností spolupracujeme na přípravě, vedení a reflexi výuky.

4. Se svými kolegy a kolegyněmi⁴, s asistenty/kami pedagoga a/nebo s pracovníky a pracovníkyněmi školního poradenského pracoviště či dalšími (externími) odborníky a odbornicemi komunikuji o vzdělávacích potřebách konkrétních žáků a žákyň a hledám s nimi řešení pro jejich naplňování.

5. Jsem aktivním členem/členkou školního týmu a s ohledem na své zkušenosti se zapojuji do rozvoje školy či profesní komunity a získávám tak podněty pro svůj rozvoj. Na úrovni školy či širší profesní komunity se například zapojuji do společných projektů, kolegiálních rozvojových skupin, podílím se na společných úpravách nebo tvorbě ŠVP či didaktických materiálů.

■ 4: Na prvním stupni základní školy je vhodné akcentovat také spolupráci s vychovateli a vychovatelkami školních družin.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

6. Podle možností podporuji studenty a studentky učitelství či dalších pedagogických programů a začínající pedagogy a pedagožky i další kolegy a kolegyně, a to zejména tím, že jim dávám příležitost účastnit se mé výuky a společně ji reflektovat, vyučuji s nimi v páru nebo tím, že se účastním jejich výuky a reflektuji ji s nimi.

OBLAST 5 PROFESNÍ SPOLUPRÁCE

Kompetence 5.2: Spolupracuji s rodiči a širší komunitou školy v zájmu žáků a žákyň.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Uvědomuji si důležitost komunikace s rodiči či zákonnými zástupci žáka či žákyně. Jsem schopen/schopna využívat komunikační dovednosti tak, aby komunikace probíhala partnersky a aby co nejefektivněji vedla k cíli spolupracovat v zájmu žáků či žákyň.

2. Zapojuji se (pod vedením provázejícího učitele/ky) do komunikace s rodiči či zákonnými zástupci na podporu rozvoje jejich dětí.

3. Využívám komunikaci s rodiči či zákonnými zástupci (bod 2) k seznámení se s rodinným zázemím žáků a žákyň tak, abych mohl/a tuto znalost využít k efektivnímu vzdělávání žáků a žákyň.

- Připravíme si alespoň dvě konkrétní ocenění a jedno doporučení ke konkrétnímu žákovi dříve, než se setkáme s jeho rodiči.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

4. Podílím se na aktivitách, které zapojují širší komunitu školy a externí aktéry do vzdělávání žáků a žákyň (např. společné školní projekty a akce s rodiči a dalšími členy širší komunity školy).

5. Vhodně komunikuji o průběhu vzdělávání, vzdělávacích potřebách a rozvoji žáků a žákyň tak, aby měli rodiče či zákonní zástupci dostatek informací pro efektivní podporu vzdělávání žáka/žákyně z jejich strany. Podporuji rodiče v tom, aby hráli aktivní roli v podpoře vzdělávání svých dětí.

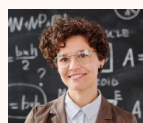
6. V situaci, kdy chybí základní podpora žáka/žákyně ze strany rodičů, usiluji o kompenzaci chybějící podpory žáka/žákyně ze strany školy (např. zajištění pomůcek apod.) a komunikuji o tom s vedením školy.

7. Nastavuji a udržuji pravidla komunikace tak, aby probíhala s respektem k potřebám mým i rodičů a vedla co nejefektivněji k cíli spolupracovat v zájmu žáků a žákyň. V případě potřeby vhodně zapojuji do komunikace také další kolegy/ně či vedení školy.

8. V závislosti na potřebě a na své roli ve škole (zejm. třídní učitel/ka) spolupracuji s rodiči nebo zákonnými zástupci žáků a žákyň v zájmu jejich vedení k samostatnosti a odpovědnosti za jejich chování (viz kompetence 3.2).

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

9. Zapojuji experty a expertky z praxe či širší komunitu školy do vzdělávání žáků a žákyň, a to efektivně vzhledem k cílům učení. Vhodně využívám externí příležitosti pro rozvoj žáků a žákyň.

OBLAST 6 PRPROFESNÍ SEBEPOJETÍ, ROZVOJ, ETIKA A DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Kompetence 6.1: Systematicky pracuji na utváření svého sebepojetí v roli učitele či učitelky a na svém profesním rozvoji.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Vědomě pracuji na utváření svého profesního sebepojetí, tj. formuluji či upravuji svou učitelskou vizi, jakým učitelem chci či nechci být a proč. Svou učitelskou vizi opírám o reflektovanou zkušenost, poznání sebe sama a svých silných i slabých stránek v roli učitele/ky, o odborné poznatky a další zdroje. Vysvětlím přínos své učitelské vize pro učení a rozvoj žáků a žákyň.

- Zformulujeme si svá konkrétní chtěná a nechtěná Já učitele OSV – jaký chci a nechci být učitel. Následně je využíváme pro reflexi své výuky a hledáme konkrétní kroky vedoucí k naplňování svých chtěných učitelských Já.

2. Na základě svých rozvojových potřeb a své učitelské vize si stanovuji rozvojové cíle. Systematicky pracuji na jejich naplňování a využívám k tomu široké škály prostředků (např. vzdělávání, odborná literatura, kolegiální spolupráce, rozvojové komunity, mentoring).

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

3. Vyhodnocuji naplňování svého rozvojového cíle. Cíl pravidelně přehodnocuji a nastavuji si cíl nový. Vyhodnocuji účinnost prostředků, které využívám pro svůj profesní růst. Usiluji o maximalizaci pozitivního dopadu na učení žáků a žákyň skrze svůj profesní růst.

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

4. Systematicky využívám reflexi (kompetence 2.5) a profesní spolupráci (kompetence 5.1 a 5.2), včetně pravidelné zpětné vazby od žáků/žákyň a kolegů/kolegyň, k vyhodnocování svého vlivu na žáky/žákyně, svých vlastních silných a slabých stránek a svých vzdělávacích potřeb.

- Je-li ta možnost, sdílím/konzultuji s kolegy vyučujícími rovněž OSV. Mohu-li mít kouče či mentora (byť na přechodnou dobu), zkusím toho využít.

OBLAST 6 PRPROFESNÍ SEBEPOJETÍ, ROZVOJ, ETIKA A DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Kompetence 6.2: Odpovědně pracuji s informacemi a s digitálními nástroji, vedu žáky a žákyně k demokratickým hodnotám a jednám v souladu s profesní etikou.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Respektuji vědecká fakta, tzn. odlišuji informace založené na vědeckém poznání od informací, které tento základ nemají.

- Při argumentacích vedeme žáky k rozlišování faktů a domněnek. Vyžadujeme po nich, aby své argumenty rozlišovali podle toho, co je objektivně prokazatelné a nezávislé na jejich pohledu (fakt) a co nikoliv (domněnka).
- Zkoušíme uvažovat o svých subjektivních učitelských teoriích a jejich dopadech na naše jednání v konkrétních situacích.

2. Respektuji duchovní život, náboženství a duchovní tradice.

3. Orientuji se na mediální scéně, využívám informace z důvěryhodných zdrojů, jednám odpovědně při využívání médií a sociálních sítí, mj. nešířím neověřené zprávy a dezinformace, odpovědně využívám umělou inteligenci.	
4. Ctím odbornost a význam znalostí pro utváření názorů a rozvoj kompetencí.	
5. Vyznávám demokratické hodnoty zakotvené v Ústavě ČR a podporuji roli veřejných institucí a občanské společnosti pro jejich naplňování. V rámci svého občanského života, studia či práce se aktivně zapojuji do demokratických procesů (ve škole např. volby do školské rady, spolupráce s žákovskými parlamenty apod.).	
6. Jednám v souladu s profesní etikou učitele a učitelky, tj. v souladu s hodnotami a postoji obsaženými v tomto kompetenčním rámci nebo v jiných platných etických kodexech spojených s učitelskou profesí.	

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

7. Vedu žáky a žákyně k respektu k vědeckým faktům (bod 1) i duchovnímu životu a tradicím (bod 2) a k orientaci na mediální scéně a odpovědné práci s informacemi, sociálními sítěmi a umělou inteligencí (bod 3).

Úroveň 3:

Zkušený/á učitel/ka

8. Vedu žáky a žákyně k rozvoji charakteru, osvojování demokratických hodnot a k podpoře veřejných institucí a občanské společnosti, a to zejména tím, že dávám žákům a žákyním příležitost zažívat uskutečňování těchto hodnot ve výuce a životě školy.

- Při rozvíjení charakteru a demokratických hodnot můžeme využívat metodu mravních dilemat (popis konkrétní situace a několika možností rozhodování v ní). Na jejich základě lze se žáky otevřít celou řadu otázek.

OBLAST 6 PRPROFESNÍ SEBEPOJETÍ, ROZVOJ, ETIKA A DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Kompetence 6.3: Systematicky pečuji o své duševní zdraví a psychohygie.

Úroveň

Absolvent/ka učitelství

1. Věnuji odpovídající pozornost sám/sama sobě; sleduji svůj psychický stav (i na základě reflexe, viz kompetence 2.5), vedle svého studia či práce věnuji odpovídající pozornost také svým fyzickým potřebám (spánek, strava, odpočinek, pohyb), jiným potřebám, osobním zájmům, vztahům a sociálním kontaktům.

2. Pojmenovávám svá očekávání, obavy a potřeby spojené s učitelskou rolí a aktivně s nimi pracuji. Umím je sdílet s druhými a říci si o pomoc.

- V případě, že se nám hromadí práce a zabírá nám stále více času, zavedeme si malou každodenní změnu. Cílem této změny je vytvořit si zdravý návyk, vedoucí k harmonizaci pracovního a osobního života (například to, že po odchodu domů už neřešíme pracovní emaily, nebo si přestaneme nosit práci domů každý den a alespoň dva večery týdně si vyhradíme jen pro sebe a rodinu).

- Je-li to možné, vedeme si ve vztahu ke své výuce OSV záznamy důležitých situací, událostí, potíží a úspěchů, ale i pocitů a nápadů.

Úroveň 2:

Začínající učitel/ka

3. Při plánování a realizaci výuky kladu důraz také na rovnováhu mezi pracovním a osobním životem, využívám již hotové materiály a inspiraci od kolegů a kolegyně, přenáším odpovědnost a aktivitu na žáky a žákyně tam, kde je to možné, vhodné a podstatné pro mou psychohygienu.

4. Při péči o své psychické zdraví aktivně a podle potřeby využívám dostupné prostředky, jako je kolegiální rozhovor, mentoring, intervize, supervize nebo jiná laická i odborná pomoc.

Úroveň 3:
Zkušený/á učitel/ka

5. Umím dlouhodobě sledovat stav svého psychického zdraví a vykonávat svou práci tak, aby to pro mne bylo dlouhodobě udržitelné a naplňující.